

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Monitor MKB Bouw & Infra

27 november 2013

Onderzoek uitgevoerd door Panteia / EIM in opdracht van
Aannemersfederatie Nederland Bouw en Infra

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Monitor MKB Bouw & Infra

27 november 2013

Onderzoek uitgevoerd door Panteia / EIM in opdracht van
Aannemersfederatie Nederland Bouw en Infra

Drs. W.D.M. van der Valk
Panteia

Zoetermeer, 27 november 2013

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van AFNL door Panteia/EIM.

Panteia BV
Bredewater 26
2715 CA Zoetermeer
Postbus 7001
2701 AA Zoetermeer
079 322 22 00
www.panteia.nl

Aannemersfederatie Nederland Bouw en Infra
Dukatenburg 90 - 03
3437 AE Nieuwegein
030 603 58 54
www.aannemersfederatie.nl

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM. EIM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM. EIM does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusie	7
1 Inleiding	9
2 De onderzoeksresultaten	11
2.1 Nieuw personeel, vertrokken personeel en vacatures	11
2.2 Werkvoorraad	13
2.3 Ontwikkeling van druk op de prijzen	14
2.4 Omzetontwikkeling	15
2.5 Bedrijfsresultaat	16
2.6 Investerings	17
2.7 Problemen	18
Bijlage Onderzoekverantwoording	

Samenvatting en conclusie

Meting november 2013 om de vinger strak aan de pols te houden

In de maanden maart t/m mei van 2013 is een telefonische enquête uitgevoerd onder 400MKB-bedrijven in de bouw en infra: de eerste meting van de Monitor MKB Bouw&Infra.

Om de ontwikkelingen in de sector nauwlettend te kunnen volgen, is in oktober/november van 2013 een tweede meting uitgevoerd.

De tweede meting concentreerde zich op (ontwikkelingen in) omzet, werkgelegenheid, werkvoorraad, prijsontwikkeling, bedrijfsresultaat en investeringen.

Nieuw in de tweede meting waren tien vragen over problemen in de concurrentie- en betalings sfeer.

Werkgelegenheid stabiliseert

Het percentage bedrijven dat tussen januari 2013 en oktober 2013 personeel heeft zien vertrekken ligt op vergelijkbaar niveau als dat van de bedrijven die nieuw personeel hebben aangenomen. Het percentage bedrijven met vacatures lag in oktober 2013 op hetzelfde –overigens zeer lage- niveau als in het voorjaar van 2013. Al met al tekent zich een stabilisatie van de werkgelegenheid af.

Werkvoorraad iets afgenomen; mogelijk wel eerste tekenen van verbetering

In de periode voorjaar 2013-oktober 2013 is het aandeel bedrijven met een werkvoorraad van minder dan 10 weken gelijk gebleven. Het gedeelte bedrijven met een werkvoorraad van 20 of meer weken is afgenomen, wat geresulteerd heeft in een toename van de bedrijven met 10 t/m 19 werk in portefeuille.

In oktober 2013 verwachtte ongeveer een derde deel van de bedrijven een verbetering van de werkvoorraad, tegen een kwart van de bedrijven in het voorjaar van 2013. In het voorjaar was het aandeel bedrijven dat een verbetering verwachtte nog gelijk aan het deel dat uitging van een verslechtering; in oktober lag het percentage dat verbetering verwachtte 12 procentpunten boven het deel dat uitging van een (verdere) verslechtering. Alles bijeengenomen lijkt de omvang van de werkvoorraad niet verder af te nemen en zich wellicht zelfs gunstig te ontwikkelen.

Omzet- en prijsontwikkeling: negatieve tendens bereikt wellicht keerpunt

Over 2012 realiseerde 45% van de bedrijven in de sector een afname van de omzet. Voor 2013 wordt door een nagenoeg gelijk gedeelte een (verdere) omzetsdaling verwacht. Toch is het beeld over 2013 iets positiever dan dat over 2012, omdat nu een groter gedeelte van de bedrijven een omzettoename verwacht (wat in mindering komt van het aandeel bedrijven dat over 2013 een omzet verwacht die gelijk is aan die over 2012). De druk op de prijzen is sinds het voorjaar van 2013 per saldo nog verder toegenomen. Niettemin wijzen de cijfers op het afremmen van de verdergaande prijsdruk.

Investeringsniveau volgt de verder onder druk staande bedrijfsresultaten

Over 2012 was 65% van de bedrijven nog winstgevend. Voor 2013 verwacht nog maar 50% van de bedrijven zwarte cijfers te zullen schrijven. Het enige licht-

puntje hierbij is, dat een kleiner deel dan over 2012, voor 2013 een (verdere) afname van het bedrijfsresultaat verwacht. Een beduidend groter deel verwacht stabilisatie van het resultaat en een iets groter deel dan in 2012 verwacht een verbetering van het resultaat. Niettemin overtreft het percentage dat een (verdere) daling verwacht nog steeds dat van hen die een verbetering verwachten. De aanhoudende druk op de bedrijfsresultaten komt duidelijk tot uitdrukking in de investeringsgeneigdheid. Investeerde in 2012 nog 53% van de bedrijven, in 2013 is dat percentage gedaald tot 38. Dit is inclusief degenen die ten tijde van de enquête nog niet hadden geïnvesteerd, maar daar voor het resterende deel van 2013 nog wel plannen toe hadden. Krapte op de financieringsmarkt eist hier ongetwijfeld ook zijn tol.

Arbeid uit Oost Europa meest genoemde grote concurrentieprobleem; hoofdaannemers vaak in gebreke bij betaling

Bijna 40% van de bedrijven ervaart 'concurrentie door arbeid uit Oost Europa' als een groot probleem. Direct gevolgd door een kwart van de ondernemers die concurrentie door schijnzelfstandigen als groot probleem ervaart. Bijna een kwart noemt te late betaling door hoofdaannemers een groot probleem. Door 13% van de bedrijven wordt het geheel of gedeeltelijk niet betalen door hoofdaannemers als een groot probleem gezien.

Conclusie: situatie problematisch, maar mogelijk licht aan het einde van de tunnel

De sector kampt met een forse concurrentieproblematiek. Daarnaast brengt het te laat en/of (gedeeltelijk) niet betalen door opdrachtgevers een fors aantal bedrijven in de problemen. Problemen van andere aard doen zich ongetwijfeld ook voor, maar zijn in deze meting niet onder de loep genomen.

De winstpositie van de bedrijven is verder verslechterd. Toch lijken er, al zijn ze vaag, lichtpuntjes op te doemen. De werkgelegenheid stabiliseert, wat als een blijk van (enig) vertrouwen kan worden opgevat. Dat vertrouwen wordt mogelijk ook gevoed door de ontwikkeling van de werkvoorraad, waarbij geen toename van het aandeel bedrijven met beperkte portefeuilles is te constateren. De omzet- en prijsontwikkeling geven absoluut nog geen reden tot vreugde, maar wellicht wel tot enige hoop. Dat de sector hard toe is aan een sterke verbetering van de winstgevendheid is welhaast een open deur, maar blijkt zeker nog eens uit de negatieve ontwikkeling van de bedrijfsresultaten en de afname van de investeringsgeneigdheid.

1 Inleiding

Doel en afbakening van de monitor

Aannemersfederatie Nederland Bouw en Infra (AFNL) heeft Panteia / EIM opdracht gegeven een monitor op te zetten waarmee de ontwikkeling van kenmerken en resultaten van de mkb-bouw en infrasector worden gevolgd. Daarbij valt te denken aan het aantal en de grootte van de opdrachten, ontwikkelingen in de werkgelegenheid, investeringsgedrag en de ontwikkeling van de bedrijfsresultaten. Hiermee wordt een duidelijk beeld gecreëerd van wat er in de sector speelt en waarop actie moet worden ondernomen. Door ook aandacht te geven aan actuele onderwerpen en knelpunten, biedt zo'n monitor een breed beeld van facetten waarop kan worden teruggevallen en ingespeeld.

Tegen deze achtergrond heeft AFNL aan Panteia/EIM de opdracht gegeven voor het ontwikkelen van een onderzoekinstrument dat in de kennisbehoefte van en over de sector, c.q. het deel van de bouwsector waarop de AFNL zich richt, voorziet. Dit 'domein' omvat drie clusters, die als volgt zijn benoemd en samengesteld:

- aannemers B&U Bouw en sloopbedrijven
- aannemers grond- weg en waterbouw en mechanisch straatbedrijven (GWW)
- gespecialiseerde aannemers (GA): tegelzetter, dakdekkers hellende daken (pannen), dakdekkers leien, rietdekkers, dakdekkers zinken daken, betonstaalverwerkers, metselbedrijven, kalkzandsteenlijmbedrijven, voegbedrijven, kitbedrijven, betonboorbedrijven, steigerbouwbedrijven.

De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt in deze Monitor MKB Bouw & Infra.

2 De onderzoeksresultaten

2.1 Nieuw personeel, vertrokken personeel en vacatures

Nieuw personeel

14% van de bedrijven heeft in de periode januari 2013 - oktober 2013 nieuw personeel aangenomen. Dit getal ligt op vergelijkbaar niveau als over de periode januari 2012- januari 2013 het geval was. Dit met als kanttekening dat in de eerste meting de vraag is gesteld over een periode van een heel jaar en in de tweede meting over de eerste negen maanden van 2013. Het percentage bedrijven dat nieuw personeel heeft aangetrokken ligt bij de GWW-bedrijven lager dan in de vorige meting en bij de andere bedrijfstypen (iets) hoger (zie tabel 1).

Tabel 1 Percentage bedrijven dat in de periode januari 2012 en januari 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk tussen januari 2013 en oktober 2013 (Meting 2 = M2) nieuw personeel heeft aangetrokken

Heeft nieuw personeel aangetrokken	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
ja	16	↑	33	↓	7	↑	15	14
nee	84	↓	67	↑	93	↓	85	86
totaal	100		100		100		100	

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Vertrokken personeel

13% van de bedrijven heeft in de periode januari 2013 – oktober 2013 personeel zien verdwijnen. Over heel 2012 was dat 19%, ook nu weer met de kanttekening dat het gaat om metingen over periodes van verschillende duur. Het lagere percentage vertrokken personeel geldt voor alle drie de onderscheiden clusters (zie tabel 2).

Vacatures

Het percentage bedrijven met vacatures is bij de B&U en sloopbedrijven (licht) toegenomen, bij de GA-bedrijven (iets) afgenomen en bij de GWW-bedrijven gelijk aan de vorige meting. Per saldo lag het overall-percentage bedrijven met vacatures in oktober 2013 op hetzelfde niveau als in het voorjaar van 2013 (zie tabel 3).

Beduidend meer dan bij de vorige meting het geval was, hebben de vacatures het karakter van vervanging van vertrokken personeel. De cluster B&U en sloopbedrijven wijkt in dit opzicht van het algemene beeld af (zie tabel 4).

Tabel 2 Percentage bedrijven dat in de periode januari 2012 en januari 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk tussen januari 2013 en oktober 2013 (Meting 2 = M2) personeel heeft zien vertrekken

Heeft personeel zien vertrekken	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
ja	21	↓	28	↓	12	↓	19	13
nee	79	↑	72	↑	88	↑	81	87
totaal	100		100		100		100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Tabel 3 Percentage bedrijven met vacatures voorjaar 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk oktober 2013 (Meting 2 = M2)

Heeft vacatures	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
ja	0	↑	5	=	9	↓	3	3
nee	100	↓	95	=	91	↑	97	97
totaal	100		100		100		100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Tabel 4 Aard van de vacatures voorjaar 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk oktober 2013 (Meting 2 = M2)

Aard van de vacature(s)	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
uitbreiding	60	↑	83	↓	98	↓	95	82
vervanging	40	↓	2	↑	1	↑	2	15
uitbreiding en vervanging	0	=	15	=	1	↑	3	3
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

2.2 Werkvoorraad

Per saldo is het percentage bedrijven met een werkvoorraad van minder dan 10 weken tussen de eerste en de tweede meting op gelijk niveau gebleven; de cluster 'B&U en sloopbedrijven' vertoont op dit punt de gunstigste ontwikkeling¹. Over de totale sector gerekend had een groter deel een werkvoorraad van 10 t/m 19 weken en een kleiner deel een werkvoorraad van 20 weken of meer. Alles bijeengenomen tekent zich dus een, waarschijnlijk lichte, daling van de werkvoorraad af (zie tabel 5).

Tabel 5 Aantal weken werkvoorraad voorjaar 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk oktober 2013 (Meting 2 = M2), uitgaande van de personeelsbezetting op dat moment

Aantal weken werkvoorraad in portefeuille	Cluster							
	B&U en sloop- bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
minder dan 10	26	↓	24	↑	31	=	28	28
10 t/m 19 weken	46	↑	35	↓	32	↑	41	51
20 of meer weken	26	↓	36	=	34	↓	29	20
Weet niet/wil niet zeggen	2	=	5	↓	3	=	2	1
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Tabel 6 laat zien dat de GWW- en GA bedrijven positiever gestemd zijn over de verwachte ontwikkeling van de werkvoorraad, dan de B&U en sloopbedrijven. Dat betekent niet zonder meer dat de werkvoorraad van de B&U en sloopbedrijven feitelijk ongunstiger is dan die bij de andere bedrijfstypen; de B&U en sloopbedrijven 'scoorden' in de vorige meting immers beduidend gunstiger dan de GWW- en GA-bedrijven en hadden op dit punt dus als het ware een voorsprong.

¹ Dit spoort met de in het voorjaar door deze bedrijven uitgesproken verwachting. Zie hiervoor tabel 6.

Tabel 6 Verwachting van de ontwikkeling van de werkvoorraad voorjaar 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk oktober 2013 (Meting 2 = M2)

De werkvoorraad zal:	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
verbeteren	35	↓	10	↑	10	↑	25	33
ongeveer gelijk blijven	40	↑	59	↓	49	↓	44	39
verslechteren	19	=	23	↓	36	↓	25	21
weet niet/wil niet zeggen	6	↓	8	↑	5	↓	6	6
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

2.3 Ontwikkeling van druk op de prijzen

15% van de bedrijven ervaart dat de druk op de prijzen tussen het voorjaar en oktober van 2013 (verder) sterk is toegenomen. Over (de veel langere!) periode van januari 2012 en voorjaar 2013 lag het percentage nog op 42. Ondanks het forse verschil in de perioden die in ogenschouw zijn genomen, mag uit tabel 7 de voorzichtige conclusie worden getrokken dat de prijsontwikkeling aan het stabiliseren is.

Tabel 7 Ontwikkeling van de druk op de prijzen tussen januari 2012 en het voorjaar van 2013 (Meting 1 = M1), respectievelijk het voorjaar van 2013 en oktober 2013 (Meting 2 = M2)

De druk op de prijzen is:	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
sterk toegenomen	45	↓	50	↓	33	↓	42	15
iets toegenomen	26	↓	25	↓	28	=	26	15
ongeveer gelijk gebleven	22	↑	18	↑	28	↓	24	60
afgenomen	5	↑	7	=	11	↑	7	10
weet niet/wil niet zeggen	2	↓	0	↑	0	=	1	0
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

2.4 Omzetontwikkeling

Tabel 8 schetst de ontwikkeling van de omzet in 2012 ten opzichte van 2011 en de verwachte ontwikkeling over 2013 ten opzichte van 2012. Hoewel het aandeel

Tabel 8 Omzetontwikkeling in 2012 ten opzichte van 2011 (Meting 1 = M1), respectievelijk de verwachte omzetontwikkeling in 2013 ten opzichte van 2012 (Meting 2 = M2)

De omzet is/zal:	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
Toegenomen/toenemen	9	↑	12	=	16	↑	11	19
ongeveer gelijk gebleven/blijven	49	↓	39	=	34	↓	44	37
Afgenomen/afnemen	42	=	49	=	49	↓	45	44
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

bedrijven dat een omzetplus verwacht bijna tweemaal zo hoog is als het vergelijkbare percentage over 2012, is het algemene beeld nog ronduit negatief te noemen. Wederom bijna de helft van de bedrijven verwacht over 2013 een lagere omzet te realiseren. De GA-bedrijven scoren naar verhouding nog het beste.

2.5 Bedrijfsresultaat

De geconstateerde omzet- en prijsontwikkelingen vertalen zich rechtstreeks door in de winstgevendheid van de bedrijven, die verder is afgenomen, c.q. waarvan verwacht wordt dat deze in 2013 lager komt te liggen dan in 2012 (zie de tabellen 9 en 10). Weliswaar verwacht 23% over 2013 een beter resultaat dan over 2012, maar daar staat nog steeds een hoger percentage (30) tegenover, dat voor 2013 een afname van de winstgevendheid verwacht. Alles bijeengenomen lijken de GA-bedrijven zich ook op het punt van de winstgevendheid nog het minst slecht te ontwikkelen.

Tabel 9 Niveau van het bedrijfsresultaat in 2012 (Meting 1 = M1), respectievelijk het verwachte bedrijfsresultaat over 2013 (Meting 2 = M2)

Bedrijfsresultaat	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
winst	63	↓	67	↓	71	↓	65	50
rond de nul	30	↑	21	↑	15	↑	25	32
verlies	7	↑	10	↓	6	=	7	12
weet niet/wil niet zeggen	0	↑	2	↑	8	↑	3	6
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Tabel 10 Ontwikkeling bedrijfsresultaat in 2012 ten opzichte van 2011 (Meting 1 = M1), respectievelijk de verwachte ontwikkeling in 2013 ten opzichte van 2012 (Meting 2 = M2)

Het bedrijfsresultaat is/zal:	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
toegenomen/toenemen	19	=	9	↑	19	↑	18	23
ongeveer gelijk gebleven/blijven	34	↑	50	↓	39	↓	37	47
afgenomen/afnemen	40	↓	39	=	42	↓	41	30
weet niet/wil niet zeggen	7	↓	2	=	0	↑	4	3
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

2.6 Investerings

De geringere financiële armslag van de bedrijven werkt door in hun investeringsbeleid. In 2012 investeerde nog iets meer dan de helft van de bedrijven,

Tabel 11 Percentage bedrijven dat in 2012 heeft geïnvesteerd (Meting 1 = M1), respectievelijk percentage bedrijven dat in 2013 heeft geïnvesteerd of dit nog van plan was te doen (Meting 2 = M2)

Geïnvesteerd of plannen daartoe	Cluster							
	B&U en sloop-bedrijven		GWW		GA		Totaal	
	in procenten van het aantal bedrijven							
	M1	M2	M1	M2	M1	M2	M1	M2
ja	57	↓	67	↓	45	↓	53	38
nee	43	↑	31	↑	54	↑	44	62
weet niet/wil niet zeggen	0	=	2	↓	1	↓	3	0
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

over 2013 loopt het percentage investerende bedrijven terug naar 38 (zie tabel 11).

2.7 Problemen

Over een aantal onderwerpen in de concurrentie- en betalings sfeer is aan de ondernemers gevraagd in hoeverre deze door hen als problematisch worden ervaren. Het meest als zijnde een groot probleem wordt 'concurrentie door arbeid uit Oost Europa' genoemd (door 39% van de bedrijven). In aflopende volgorde worden verder genoemd: concurrentie door 'schijnzelfstandigen' (24%), 'te late betaling door hoofdaannemers' (23%) en 'concurrentie door bedrijven die met uitzendkrachten werken' (21%) (zie tabel 12).

Een ontwikkeling in de tijd kan niet worden geschetst, omdat deze vragen niet in de vorige meting waren opgenomen.

Tabel 12 Mate waarin een aantal aspecten van de bedrijfsvoering als problematisch worden ervaren

<i>Omschrijving</i>	<i>Geen probleem</i>	<i>Klein probleem</i>	<i>Groot probleem</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>Weet niet</i>	<i>Totaal</i>
	in procenten van het aantal bedrijven					
concurrentie door schijnzelfstandigen	48	25	24	1	2	100
concurrentie door bedrijven die met uitzendkrachten werken	48	27	21	1	3	100
concurrentie door bedrijven die met 'payrollers' werken	49	26	17	1	7	100
Concurrentie door arbeid uit Oost Europa	41	17	39	1	2	100
te late betaling door hoofdaannemers	46	19	23	11	1	100
te late betaling door overheidsinstanties	56	12	5	25	2	100
te late betaling door particuliere opdrachtgevers	58	23	6	12	1	100
geheel of gedeeltelijk niet betalen door hoofdaannemers	60	14	13	11	2	100
geheel of gedeeltelijk niet betalen door overheidsinstanties	70	2	1	26	1	100
geheel of gedeeltelijk niet betalen door particuliere opdrachtgevers	62	23	2	12	1	100

Bron: Panteia/EIM, 2013.

Bijlage: Onderzoekverantwoording

In het ontwerp van de monitor heeft nadrukkelijk het kunnen meten van *ontwikkelingen* en verschillen tussen de onderscheiden clusters als doel vooropgesteld. Dergelijke doelen stellen minder hoge eisen aan de onderzoeksopzet dan wanneer het doel (ook) het nauwkeurig in kaart brengen van *structuurkenmerken* zou zijn, zoals het aantal ondernemingen, de sectoromzet en het niveau van de werkgelegenheid.

Opzet en verloop meting Monitor MKB Bouw & Infra

De in het onderzoek betrokken deelsectoren verschillen qua het aantal en soort bedrijven dat zij tellen sterk van elkaar. Ook is het aantal kleinere bedrijven veel groter dan het aantal grotere ondernemingen. Om toch –gegeven de beperkte steekproefomvang- zo betrouwbaar mogelijke uitspraken te kunnen doen over de drie onderscheiden clusters en ook over de grotere bedrijven, is een ‘scheve’ steekproef getrokken, waarin de getalsmatig kleinere groepen meer dan evenredig vertegenwoordigd waren. Om ervoor te zorgen dat de analyse en rapportage geen vertekend beeld op zou leveren, is er in de analyse voor deze bewust gecreëerde scheefheid gecorrigeerd.

In de maanden april en mei van 2013 is een telefonische enquête uitgevoerd onder 400 MKB-bedrijven in de bouw en infra; de eerste monitor. De in de enquête betrokken bedrijven zijn vooraf schriftelijk benaderd met informatie over het doel en de strekking van het onderzoek.

In de eerste meting is aan de respondenten gevraagd of zij in het kader van de monitor nogmaals hun medewerking zouden willen verlenen. 297 van hen gaven aan zeker, en 21 misschien daartoe bereid te zijn. Voor dit doel stelden zij hun e-mailadres ter beschikking, waaraan medio oktober een vooraankondiging is gestuurd, bestaande uit een korte toelichting en een samenvatting van de vragenlijst. Vervolgens zijn zij telefonisch benaderd voor het afnemen van de vragenlijst. Dit leverde in totaal 212 bruikbare reacties op.

Controle leerde, dat de respons op de tweede meting niet volledig representatief was voor het beeld dat de eerste meting opleverde. Voor het geconstateerde verschil is in de analyses gecorrigeerd, waardoor er op het niveau van de hele ‘sector’ een voor het doel van de monitor voldoende valide beeld is ontstaan. Op totaalniveau worden in deze rapportage dan ook de cijfermatige uitkomsten gepresenteerd. Op clusterniveau worden de uitkomsten van de corresponderende vragen van eerste meting herhaald, met daarbij de richting van het eventuele verschil van de tweede meting. Hiervoor worden de symbolen \uparrow = en \downarrow gebruikt. De meting van november 2013 concentreerde zich op (ontwikkelingen in) omzet, werkgelegenheid, werkvoorraad, prijsontwikkeling, bedrijfsresultaat en investeringen.

Nieuw in deze meting zijn tien vragen over problemen in de concurrentie- en betalings sfeer. Omdat deze vragen in de eerste meting niet zijn gesteld, worden hiervoor logischerwijze ook geen referentie-uitkomsten vermeld.